

VWS-CAHIERS

131

JAN VAN DER HOEVEN

MARIE-JO GOBRON

"UNE FORCE DE LA NATURE" UIT VLAANDEREN

MARIE-JO GOBRON : "UNE FORCE DE LA NATURE" UIT VLAANDEREN

Wie de persoon en de poëzie van Marie-Jo Gobron met enige kans op verheldering wil benaderen, bedient zich het best van de paradox. Geen stijlmiddel reveleert met een gelijkaardige pertinentie de fundamentele ambiguïteit die de mens, en a fortiori de kunstenaar in zich draagt. Weinig Zuidnederlandse dichters, die zich van hun moedertaal bedienen, hebben zo onmiskenbaar en zo krachtig de Vlaamse, om niet te zeggen de Westvlaamse geaardheid tot uitdrukking gebracht als M.-J. Gobron in haar overwegend in het Frans gestelde verzen. Er is trouwens een precedent van betekenis in de persoon van Emile Verhaeren met wie zij een niet te ontkennen verwantschap vertoont.

Wie een poging onderneemt om dit Vlaamse karakter nader te definiëren kan altijd terecht bij Paul Valéry die zich bij het onderzoek naar de Vlaamse eigenheid ook al op de paradoxen ontstuiwigheid, lusteloosheid, bedrijvigheid, contemplatieve neiging, zinnelijkheid en mystiek moest beroepen.

De Vlaamse geaardheid van M.-J. Gobron houdt ook in sterke mate verband met een innig fysisch contact met de streek, haar bevolking en cultuur, dit alles ingebed in een gevoelige en alerte persoonlijkheid.

M.-J. Gobron, eigenaam M.-J. Coevoet, werd geboren op 1 maart 1916 te Roesbrugge-Haringe, waar haar gevluchte ouders op een hoeve aan het oorlogsgeweld zochten te ontkomen. De mengeling van Frans, Spaans en Vlaams bloed maakte haar als kind reeds ontvankelijk en explosief tegelijk. Haar jeugd en haar schooltijd bracht zij door te Poperinge waar zij intens genoot van het weidse landschap, de grootse lichten en het daardoor opgeroepen gevoel van openheid en vrijheid. Het afscheid van het Hoppeland leverde haar eerste verzen op die erg somber en melancholisch gestemd waren.

Tot in het diepste van haar wezen gekrenkt echter was ze toen haar zo diep doorvoelde poëtische notities door een familielid op het bekende hoongelach werden onthaald. Het zou een blijvende kwetsuur betekenen die wellicht aan de grondslag lag van haar latere literaire "revanche". Eigenhandig verbrandde ze haar manuscripten en de bevrijdende katharsis kwam er pas zes jaar later.

Haar creatief temperament zette zich echter door en de onbeholpen "Weltschmerz" maakte plaats voor een opgeruimde luchtigheid. De

dichteres in haar had een beslissende slag gewonnen en ontstuiwig trok ze nu van leer. Ze concipieerde een toneelstuk in drie bedrijven met maar het liefst 32 personages. Zij zou de auteur zijn, de regisseur, de accessoiriste en nog zelf de costumes naaien. Qui trop embrasse ... en de grote droom versplinterde in studentikoze sketches voor ludieke revues. Later mocht het stuk zich dan toch in een paar opvoeringen verheugen maar intussen had M.-J. Gobron reeds een opleiding voor verpleegster met succes afgesloten en tot in 1960 zou ze dit beroep uitoefenen als bezoekende verpleegster aan het anti t.b.c.- dispensarium te Eeklo. Vanaf 1961 tot aan het einde van haar loopbaan zou ze als inspectrice fungeren voor Oost- en West-Vlaanderen bij het Nationaal Belgisch Werk tegen t.b.c.

Haar huwelijk met Roger Gobron, schilder en violist was van doorslaggevende betekenis voor haar artistieke roeping. Vooreerst had ze aan hem een fijnbesnaarde en kunstminnende levensgezel, maar ook werd ze nu de schoonzuster van de charmante franstalige dichter Maurice Carême. Zijn impuls en aanmoedigen gaven de jonge dichteres vleugels en rond 1947-48 werd het ernst met de poëzie. "La force de la nature", zoals Carême haar noemde, brak in alle registers uit. Zij publiceerde in "Les éditions de la revue moderne (Parijs)", werd opgenomen in de "Anthologie Française", won de prijs Marcel Wyseur en kreeg een vermelding in "Les Prix de Poésie Goeland". Het hek leek definitief van de dam en in 1953 realiseerde zij een fameuse dubbelslag. Zij kreeg de hooggekwoeterde Hubert Krains-prijs toegewezen met de bundel "Houles" en werd de gelukkige moeder van Jean-Noël. Intussen was zij enigszins in het literaire milieu ingewijd en werd een vaste gast op de Biënnales van de poëzie. In 1952 maakte ze te Knokke kennis met Giuseppe Ungaretti die dan net zijn "La Terra promessa" had uitgegeven, en dichtwerk van hoge formele strengheid. In 1956 genoot zij het voorrecht Paul Fort te mogen ontmoeten. Op een latere Biënnale leerde ze ook nog Octavio Paz kennen en wellicht zullen deze ontmoetingen een veel nadrukkelijker invloed op haar hebben uitgeoefend dan Karel Lodewijk Ledeganck met wiens standbeeld zij in haar woonplaats te Eeklo dagelijks werd geconfronteerd. Hoe paradoxaal alweer, de veelgeloofde en bekroonde bundel "Houles", voorzien van een

enthoesiaste inleiding van de hand van M. Carême, verscheen in 1955 in eigen beheer. Het bleek later een symptomatisch verschijnsel te zijn dat franstalige gedichten van een dichteres in Vlaanderen het in beide gemeenschappen, wat uitgaven betreft, verkorven hebben.

Thematisch heeft "Houles" veel weg van een verholten hymne aan Vlaanderen, waarin de dichteres haar vitale exuberantie uitleefde met de zee en de wind, zich identificeerde met de kathedraal, opgaand in de God van het absolute licht. Ook werd de lezer gewaarschuwd voor de hongerige wolvin die in haar erotische hunker op hem afkwam. Speelde de sonore rijkdom van de taal een grote rol in haar poëzie, formele schemata waren niet aan haar besteed. Haar vers was gekenmerkt door een dynamische structuur die zich via organische noodzaak al dan niet van rijm en strofe bedient. Tussen 1955 en 1961, datum waarop haar tweede, omvangrijke bundel "De Visage à Visage" verscheen, werden tal van haar gedichten in diverse anthologieën opgenomen. Een viertal gedichten werden door Paul - Baudouin Michel voor sopraan en piano op muziek gezet en de Brugse dichter Jan Schepens vertaalde het krachtige liefdesgedicht "Flot".

Opnieuw geïllustreerd met origineel grafisch werk van haar echtgenoot en opnieuw in eigen beheer verscheen in 1961 "De Visage à Visage". In soepele verzen die een volleerd meesterschap over de taal reveleren, getuigde zij opnieuw voor de kracht van het woord, dat de natuur, haar directe omgeving en analyse van de eigen psyche, in een oeverloos geluksperspectief transposeerde. In een organisch, soepel en veerkrachtig verlopend ritme associeert zij metaforen tot een visionaire maar tegelijk vertrouwde kosmos. In hetzelfde jaar kreeg zij de tweede prijs van de stad Ouistreham (dep. Calvados) toegewezen en werkte zij mee aan een recital "Guitare et poésie" in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel. Het jaar daarop behoorde zij tot de laureaten van de "Souvenir de Nicole Houssa"-prijs te Luik.

Terwijl van nu voortaan iedere anthologie gretig werk van haar opnam, genoot haar poëzie grote, persoonlijke waardering van zowel franstalige als nederlandstalige dichters. In een brief aan Roger Gobron liet M. Carême zich zo enthoesiast uit over de poëzie van zijn schoonzuster dat hij er zijn eigen werk bij minimaliseerde. Citaat uit een brief: "Des Carêmes, il y en a des dizaines en France, des Marie-Jo, il n'y a qu'une seule, et c'est cela qui

importe".

Ook Franz Hellens en Paul Neuhuys reageerden enthoesiast terwijl van Vlaamse zijde o.a. Johan Daisne, Jan Vercammen, Albe, Christine D'Haen en Julia Tulkens deze poëzie hoge waardering toekenden. Albe bracht een vertaling van het korte gedicht "Menuet".

In 1965 viel er M.-J. Gobron een eervolle vermelding te beurt in de "Grand Prix international de Poésie" in Parijs. De nederlandstalige literatuur bleef gunstig reageren op deze zo authentieke poëzie en het antwoord van M.-J. Gobron was even fair als raak. In het Yang-Cahier (1969) en in Prosit, Proza en Poëzie (1977) verschenen haar in het Nederlands gestelde verzen.

In 1982 werd zij andermaal gelauwerd, dit keer met een eervolle vermelding in de 37-ste "Prix de Poésie de l'Île de France". In hetzelfde jaar werkte zij de bundel "Instants" af, die in 1984 zou verschijnen.

"Instants" is andermaal een lijvige bundel van om en rond de tachtig gedichten. Zonder absoluut centraal te staan is het thema van de tijd er alomtegenwoordig. Uit talrijke gedichten straalt een behoefte aan rust en overschrijden van de tijd. Geen berusting echter, want de gedichten "Appel" en "Alerte" waarmee de bundel besluit, vormen een prangende oproep tot humanitair bewustzijn ten overstaan van de onheilspellende explosieven van de techniek: "Levons l'étendard des mots, poètes et refoulons la marée suicidaire".

Paradoxaal alweer is, dat het ongepubliceerde werk van M.-J. Gobron een paar volumes ruimer is dan de hierboven geciteerde bundels. Daarmee wordt niet eens gezinspeeld op de sprookjes, de roman of het lange, lange gedicht waaraan ze blijft werken, maar wel op zes persklare gedichtenbundels, in totaal een 300 gedichten omvattend. Hierbij is inbegrepen de in het Nederlands geschreven bundel "Om wat bij te kleuren", waarvan de titel alvast van een bevallige bescheidenheid getuigt.

Wellicht vormt deze bescheidenheid de stille tragedie van een zo rijke persoonlijkheid als M.-J. Gobron, die zonder enige rancune, met haar warme aandacht steeds bij anderen en niet in het minst bij haar zoon, de begaafde kineast, dag aan dag, roem en erkenning aan zich voorbij ziet gaan.

Zo te zien pareert zij deze counters met de glimlach, wel beseffend blijktbaar dat de vreugde van het dichterschap in het schrijven zelf ligt, afgezien van de waarde die de wisselvallige smaakmakers eraan toekennen.

Toch vlei ik mij met de gedachte dat een paar pretentieloze beschouwingen rond haar merkwaardig oeuvre haar aangenaam zijn. Hopelijk kunnen zij het pad verbreden dat naar de verdiende erkenning leidt.

Jan van der Hoeven

BIBLIOGRAFIE

1. PRIMAIRE BIBLIOGRAFIE

1.1. Poëzie

Houles. - Eeklo : eigen beheer, 1955. - 73 p. ; 18 cm.

De Visage à Visage. - Eeklo : eigen beheer, 1961, - 142 p. ; 22,5 cm.

Instants. - Brugge : eigen beheer, 1984. - 139 p. ; 22,5 cm.

1.2. Bijdragen in en medewerking aan tijdschriften en culturele manifestaties.

Flammes Vives (1953), Epitres (1956), La Nouvelle Etape (1961), Guitare et Poésie (1961), Salon de Poésie (1962), Les Cahiers (1964), Mur de Poésie (1969), Foire aux Poètes (1972), Le Vers à Soif (1985).

1.3. Bijdragen in bloemlezingen.

Anthologie Française (1951), Anthologie Eté (1957), Les Cahiers (1945-1960), Encyclopédie poétique, poètes présents (1960), La Revue Moderne, Panorama de la Poésie Belge (1960), Anthologie du Prix de l'expression Française (1962), Anthologie (1965), Yang Cahier, 2x50 dichters (1969), Prosit, proza, poëzie (1977), Quatuor anthologie (1986), Brugge beschreven (1984), Brugge Kalender '87 (1987), Poëzieplakkaat (1987).

1.4. Muziekbewerkingen.

Paul-Baudouin Michel : Exil, Cathédrale, Louve affamée, (voor sopraan en piano)

1.5. Onderscheidingen

Prijs Marcel Wyseur (1951), Vermelding in "Les Prix du Goeland" (1951), Prijs Hubert Krains (1953), Prix de la ville de Ouistreham (1961), Eervolle vermelding "Grand Prix International de Poésie (1968), Prix de Poésie de l'Ile de France (1982).

2. SECUNDAIRE BIBLIOGRAFIE

2.1. Algemeen

M.J. Gobron, prix de poésie H. Krains / A. Bernier. // In : *Le Thyse*. - 1-4-1954.

Le Prix H. Krains / P-L-Flouquet. // In : *Journal des Poètes*. - maart 1954.

Où, Eeklo a ses poètes / M. van Houtryve. // In : *De Eikel*. - 1-4-1954.

2.2. Houles

Houles / A. Bernier // In : *Le Soir* -11-1-1956.
Le déliant don de parole-Houles / P. de Swaef. // In : *Le Monde du Travail*. -12-1-1956.

Houles / M. Lobet // In : *Le Soir* -25-1-1956.
Le Carnet des Lettres / G. van Severen. // In : *La Flandre Libérale*. - (?)

2.3. De Visage à Visage

X / L. Bernero. // In : *Le Courrier Vauchusien*. - april 1962.

X / B. Bolsée. // In : *Les Cahiers J. Tousseul*. - 1962.

X / G. Bouquet. // In : *Les Livres*. - mei 1962.

X / M. Brun. // In : *L'Expression Française*. - nr. 1, 1962.

Rencontres / G.E. Delbousquet. // In : *Revue artistique et littéraire de l'agenais*. - april 1962.

Franse Poëzie van een Vlaamse Dichteres / A. Demedts. // In : *Het Nieuwsblad*. - 8-2-1962.

X / R.L. Geeraert. // In : *La Revue Nationale*. - februari 1962.

Une Poésie jaillissante / M. Hénnart. // In : *Scarabée*. - nr. 3, 1962.

X / F. Hertel. // In : *Rhythmes et Couleurs*. - 11-12-1961.

X / J. Lebran. // In : *Courrier de la Cité, Carcassonne*. - april 1962.

Ce jour qui passe / L. Quiévreux. // In : *La Lanterne*. - 24-10-1961.

Prisonnière d'elle-même / J.S. van Kerckhoven. // In : *La nouvelle étape*. - juni-juli 1962.

De Visage à Visage / X. // In : *Le Journal des Poètes*. - 1-1-1962.

2.4. Instants

Instants / I. de St. Christal. // In : *Inter Muses*. - nr. 26, 1985.

Instants / J.P. Mestas. // In : *Jalons*. - nr. 24, 1985.

Instants / A. Pourtier. // In : *Présence*. - nr. 127 (z.d.).

JAN VAN DER HOEVEN. Geboren te Brugge op 3 november 1929. Studeerde Wijsbegeerte en Letteren aan de R.U.G. Licentie geschiedenis. Leraar. Redacteur en medewerker aan diverse literaire en culturele tijdschriften. Publiceerde een 8-tal gedichtenbundels. Poëzie opgenomen in een 20-tal bloemlezingen en vertaald in een 5-tal talen. Auteur van cultuurhistorische bijdragen en kabarettteksten. Vertaalde toneel uit het Duits, Engels en Frans. Vast medewerker aan de schooluitzendingen voor radio en t.v. B.R.T.

Foto : Jean-Noël Gobron

VWS-CAHIERS

BIBLIOTHEEK VAN DE WESTVLAAMSE LETTEREN

Tweemaandelijks uitgave van de vzw VERENIGING VAN WESTVLAAMSE SCHRIJVERS onder auspiciën van de Provincie West-Vlaanderen

JAARGANG 23 NUMMER 4 JULI-AUGUSTUS 1988